

видів продукції тваринництва і цукрових буряків, поступове щорічне зменшення кількості найманих працівників сільськогосподарських підприємств. Важливими проблемами у розвитку сільського господарства області є існування збиткових підприємств, які складають більш ніж четверту частину від загальної кількості аграрних підприємств Київщини.

Загалом, покращення економічного стану сільськогосподарських підприємств Київської області і їх розвиток повинні ґрунтуватись на здійсненні державою підтримки вітчизняних аграрних виробників. Зокрема такими заходами можуть стати зниження податкового навантаження, стимулювання вироблення нових видів продукції і запровадження нових технологій, виважене регулювання ринків окремих видів аграрної продукції і запобігання різкому зниженню цін на неї тощо. За такого розвитку сільське господарство області повинно поступово поновити обсяги виробництва продукції, зафіксовані в 1990 р. Покращення ж загальної економічної ситуації в області повинне відбуватись завдяки: стабілізації роботи аграрних підприємств і забезпеченню щорічного зростання обсягів випуску продукції, яка має попит на ринках; здійсненню оновлення продукції; покращенню рівня використання виробничого і трудового потенціалу за мінімальних інвестицій; розвитку кооперації виробництва і реалізації продукції; впровадженню більш сучасних методів і системи управління, сучасних техніки і технологій; використанню праці кваліфікованого персоналу; підвищенню рівня трудової активності населення і створенню умов для його продуктивної зайнятості; стабілізації всієї економіки регіону.

Література

1. Статистичний збірник “Сільське господарство України” за 2007 рік / За ред. Ю.М. Остапчука. – К.: Держкомстат України. – 391 с.
2. Київщина аграрна у 2008 році в суцвітті районів та міст області. Економічна доповідь. – К.: Головне управління статистики у Київській обл., 2008. – 49 с.
3. Малік М.Й., Зіновчук В.В., Лупенко Ю.О. та ін. Основи аграрного підприємництва / За ред. М.Й. Маліка. – К.: Інститут аграрної економіки, 2001. – 582 с.
4. Статистичний щорічник Київської області за 2007 рік / за ред. С.І. Коханчука – К.: Головне управління статистики у Київській обл., 2008. – 519 с.
5. Основи економічної теорії: Підручник / За наук. ред. проф. Федоренка В.Г. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Алерта, 2007. – 519 с.
6. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 290 с.
7. Шекович О.С. Об’єктивна необхідність участі бюджетних коштів у системі агропромислового комплексу // Економіка АПК. – 2003. – № 9. – С. 65–69.
8. Олійник О.В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві: Навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2006. – 288 с.
9. Статистичний збірник “Сільське господарство України” за 2003 рік / За ред. Ю.М. Остапчука. – К.: Держкомстат України. – 314 с.
10. www.ukrstat.gov.ua – сайт Держкомстат України.

УДК [477]: 336.026

Г.В. СКИБА, Д.І. ДОСКОЧ
Хмельницький національний університет

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ОЗДОРОВЛЕННЯ

Протягом останніх сорока років фінансові кризи в десятках країн призвели до втрати близько 10–30 % національних фінансових активів. Тільки в 1975–1997 роках МВФ зареєстрував 158 валютних і 54 банківські кризи в більш, ніж п’ятдесяти країнах світу. Останнім, наразі, епізодом фінансової дестабілізації є світова фінансова криза, що розпочалася на локальному американському іпотечному ринку у 2007-му та досі триває, вражаючи світову фінансову та банківську системи. Фінансова криза 2008 року, можливо, радикально змінить контури сучасного державного управління економікою. Їх суть: посилення регулюючої та об’єднуючої ролі держави у фінансовій сфері.

Over the last forty years financial crises in a number of countries have caused approximately 10 – 30 % of national financial assets loss. Just in the years 1975 – 1997 IMF registered 158 exchange crises and 54 bank ones in more than fifty countries of the world. The last, up to date, stage of financial destabilisation is the world economic crisis which started on the local American mortgage market in 2007 and still lasts striking world financial and bank systems. 2008 financial crisis may drastically change the outlines of contemporary state economy administration. Their essence is in reinforcement of regulating and joining function of the state in financial sphere.

Сучасну кризу багато науковців порівнюють із роками Великої депресії, а дехто стверджує, що вона навіть глибша. Споконвіку люди стикалися з кризовими явищами в економіці, намагаючись достеменно

з'ясувати їх причини, аби своєчасно виявити їх та відвернути або принаймні пом'якшити їх руйнівні наслідки. Але, незважаючи на багаторічний досвід світової спільноти у питаннях фінансових криз, й досі не існує універсальних рецептів запобігання та протидії різноманітним кризам. Звідси випливає, що тема цієї роботи є надзвичайно **актуальною**, оскільки існує потреба у подальших дослідженнях у цій сфері.

Велика кількість вітчизняних науковців намагаються проаналізувати фінансовий стан України та віднайти способи його покращення – Сухоруков А.І., Данилишин Б., Кравченко І., Багратян Г., Швайка М.А., Луїна І.О., Баліцька В.В., Короткевич О.В., Фролова Н.Б. та ін.

Метою роботи є дослідження особливостей розвитку та проявів національної економічної кризи і впливу світових фінансових негараздів на вітчизняну економіку, дослідити та визначити можливі шляхи покращення економічного стану країни.

Україна, яка належить до країн, що розвиваються, гостро відчула на собі вплив світових фінансових негараздів, підсиленіх внутрішньодержавними проблемами. У нашій країні причини фінансової кризи, на думку деяких економістів, полягають у залежності фондового ринку від коштів нерезидентів, надмірній зовнішній заборгованості суб'єктів економіки, нестачі ліквідності в банківській системі.

Найпершого удару зазнали українські банки, особливо ті, котрі занадто захопилися іпотечним кредитуванням. Падіння національної валюти, підвищення цін, ріст інфляції та багато інших факторів робили неспроможними громадян сплачувати зобов'язання за взятими кредитами. Особливо складна ситуація у тих, хто брав кредити у доларах США чи євро. Люди, які під час падіння іноземної валюти влітку, прислухались до порад державних чиновників, які запевняли, що гривня є і буде стабільною валютою, опинилися тепер в край важкому становищі. Громадяни просто не мають змоги виплачувати валютні кредити за теперішнім курсом, а банки, в свою чергу, за несплату кредиту починають конфісковувати закладене майно, ставлячи тим самим свого боржника у безвихідне становище.

За цих умов банки схильні надавати кредитні ресурси на короткі терміни, орієнтуючись, передусім, на зниження ризику і втрат через падіння платоспроможності позичальників. Країна опинилася практично відрізаною від світових ринків торгового капіталу, тож українські банки були змушені припинити кредитування. Стан банківської системи за останніх півроку значно погіршився – зросла кількість прострочених кредитів, до ряду банків були введені тимчасові адміністрації. Для підтримання фінансового стану українських банків в жовтні НБУ почав рефінансування, що негативно вплинуло на міжнародні резерви Національного банку, а також на курс іноземної валюти. У січні 2009 року міжнародні резерви знизилися на 8,6 %, або на 2,723 млрд дол. Тепер їх розмір становить 28,82 млрд доларів США [25].

Лише за перший місяць 2009 року обсяги кредитного портфелю банків скоротилися на 16321 млн грн, обсяги проблемних кредитів у порівнянні з 2008 роком зросли майже втричі і на 1.02.2009 року становили 18900 млн грн. У той же час зростає кількість проблемних кредитів – сумнівних або прострочених. У порівнянні з 2008 роком, обсяги проблемних кредитів зросли майже в 3 рази, а точніше на 11658 млн. грн. Лише за перший місяць 2009 року цей показник збільшився на 885 млн грн і сягнув 18900 млн грн [19].

Зростання кількості проблемних кредитів та заборгованості по них значно зменшили доходність банків протягом лише одного місяця 2009 року. За 2008 рік доходи банків із 68185 млн грн збільшилися на 54395 млн грн. Станом на 1 лютого 2009 року доходи банків становили 12839 млн грн, тоді як на 1 січня цього ж року – 122580 млн грн. Ми бачимо колосальний спад рівня доходів банків України майже в 10 разів. Результати діяльності банків станом на 1.02.2009 року скоротилися на 7547 млн грн і показник результативності став від'ємним, а, отже, банки почали зазнавати збитків [19].

Поступово фінансові негаразди перекинулися і на інші сфери діяльності. Найбільше постраждали добувна, переробна та машинобудівна галузі, адже падіння попиту на зовнішніх ринках спричинило зменшення обсягів виробництва, зокрема виробництво легкових автомобілів за квітень 2009 років знизилося майже в 9 разів порівняно з цим же місяцем минулого року. Якщо у квітні 2008 року випускалася 41 тисяча легкових автомобілів, то у квітні 2009 року ця цифра зменшилася майже в 9 разів і становила 4,7 тисяч автомобілів [16].

Цей показник свідчить про спад попиту на автомобілі серед населення, що тягне за собою тимчасову зупинку роботи автомобілебудівних заводів або запровадження режиму неповного робочого тижня та зростання кількості безробітних у районах розташування цих заводів (Харків, Луцьк, Запоріжжя).

У металургійній промисловості також відбулося зниження обсягів, до прикладу, виробництво чавуну скоротилося в середньому в 1,5 рази. Якщо у січні 2008 року обсяги виробництва становили 3011,9 тис. т, то на початок 2009 року ця цифра значно зменшилася і становила 1867,4 тис. т.

Внаслідок цього зростала і кількість безробітних, а також заборгованість із заробітної плати. Впродовж січня-березня 2009 року загальна заборгованість із заробітної плати зросла на 45 % (534,4 млн грн) і на 1 квітня сягнула 1,7 млрд грн. Найбільша заборгованість спостерігається у промислових областях країни – Донецькій та Луганській. Заборгованість із виплати стипендій та грошового забезпечення студентів, курсантів та учнів на 1 травня 2009 року становила 76,9 тис. грн.

Також варто відмітити, що відбулося подорожчання продуктів харчування (чай, цукор, масло тощо) на 7,4 %. Ціни на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива підвищилися на 3 %, у тому числі плата за каналізацію – на 18,6 %, водопостачання – на 12,4 %, квартиру – на 7,9 %. На 10,7 % подорожчали предмети домашнього вжитку та побутова техніка, попит на яку зараз значно знизився. Колосальне подорожчання відбулося у фармацевтичній галузі – фармацевтична продукція піднялася в ціні на 31,5 %, тоді як в цілому ціни у сфері охорони здоров'я зросли на 19,9 %. Таке подорожчання медичних препаратів заганає людей в глухий кут [20].

Зовнішньоторговельна діяльність нашої держави також зазнала впливу фінансової кризи. Обсяг експорту товарів за I квартал 2009 року становив 8337,4 млн дол. і склав 60,4 % по відношенню до I кварталу 2008 року, імпорту – 9779,5 млн дол. (51,9 %). Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 1442,1 млн дол. (у I кварталі 2008 р. – 5027,9 млн дол.) [16].

Зниження попиту на зовнішньому ринку на продукцію українських товаровиробників відбивається не на окремо взятих галузях, а на економіці всієї країни і ставить її у ще більшу залежність від експортно-орієнтованого виробництва. Падіння експортних поставок відбулося за всіма товарними групами. Майже 75 % зменшення експорту припадає на поставки металургійної та машинобудівної продукції, так, обсяги експорту чорних металів за перший квартал 2009 року значно скоротилися і становили лише 48 % від показників 2008 року. Зменшення обсягів імпорту яскраво проявлялося на імпорті мінеральних продуктів впродовж I кварталу 2009 року, який становив 1997250,6 тис. дол., що аж в півтори рази менше, ніж у 2008 р.

Неможливо залишити поза увагою і той факт, що в Україні зареєстровано найменше зростання ВВП у 2008 році – 2,1 % та найвища інфляція серед країн СНД – 25,2 %.

Отже, як бачимо, економіка України потребує швидких та злагоджених антикризових дій, які, на жаль, відсутні. Внутрішня нестабільність фінансової системи, недовіра людей до банків, відсутність злагоджених дій правління, експортнозалежна промисловість – все ці фактори лише підсилюють негативний вплив світової кризи та поглиблюють внутрішньодержавну депресію.

На думку багатьох науковців Україна потрапила в залежність від траншів Міжнародного валютного фонду, адже, очікуючи на чергову допомогу, український уряд діяв не дуже активно. Економіка України фактично попала в період застою, адже значний відплив депозитних вкладів населення та припинення банками надання споживчих та інших видів кредитів, можна сказати зупинило грошові рухи всередині країни. У багатьох банках була введена тимчасова адміністрація. Намагання уряду надати допомогу деяким банкам теж було сприйнято неоднозначно. Деякі спеціалісти вважають, що значна кількість банків, які отримали нові грошові вливання від держави, не відповідали критеріям відбору, які висувуються банкам для отримання додаткових коштів. Звідси випливає, що кошти, надані банкам, будуть попадати на готівковий ринок через постійний відтік депозитів із банків, впливаючи при цьому на ціни та курс долара.

Це ще раз підтверджує те, що антикризові заходи уряду країни повинні бути чітко узгоджені та скоординовані, щоб не допустити ще більшого посилення впливу світової кризи на економіку.

Врахувавши іноземний досвід високорозвинених країн та взявши до уваги особливості нашої економіки, антикризові заходи повинні проводитися у таких напрямках:

1. Банківська сфера:

- покращенні стану банківської системи шляхом рекапіталізації банків, які пройшли критерії відбору;
- зменшення вартості кредитних коштів, зокрема через зниження облікової ставки НБУ, зменшення вартості рефінансування та за рахунок залучення бюджетних коштів;
- розблокування доступу реального сектору економіки до кредитних ресурсів;
- збільшення ресурсної бази Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, що є однією з необхідних умов збільшення довіри населення до банківської системи;
- посилення ролі державних банків в процесі кредитування реального сектору економіки, в тому числі через реалізацію пріоритетних інфраструктурних програм за участі держави та приватного капіталу, збільшення статутних капіталів державних банків Ощадбанк і Укресімбанк;
- підвищення захисту населення, яке зазнало втрат внаслідок нестабільності валютного курсу, зокрема через запровадження механізму розподілу відповідальності за валютні ризики по кредитах, отриманих в іноземній валюті між банком, позичальником та Урядом наприклад, шляхом переведення валютних кредитів у гривневі по курсу НБУ на поточну дату зі збереженням процентних ставок валютних кредитів, які є значно нижчі гривневих.

2. Соціально-економічна сфера:

- впровадження нових технологій на виробництві задля підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняних товарів;
- використання механізму податкового стимулювання для окремих галузей економіки;
- розвиток агропромислового комплексу;
- забезпечення умов для започаткування та розвитку підприємницької діяльності;
- надання студентам-контрактникам відстрочки із плати за навчання (строком до одного року);
- розробка державної програми зайнятості з метою якнайшвидшої адаптації ринку праці до структурних змін, які відбуваються в економіці, розвитку кадрового потенціалу, оптимізації використання трудового потенціалу регіонів та країни в цілому, стимулювання економічної активності населення;
- створити умови для забезпечення населення необхідною медичною допомогою за розробленими стандартами надання медичних послуг;
- створення економічних стимулів для проведення модернізації (реконструкції) вітчизняних підприємств;
- зниження існуючих ставок податку для суб'єктів малого та середнього бізнесу, з метою сприятливих умов для його розвитку.

3. Зовнішньоторговельна діяльність:

- здійснення продуктових, технологічних, організаційно-управлінських та інфраструктурних інновацій;

– підвищення стабільності та завершеності технологічних циклів при створенні конкурентноздатної експортно-орієнтованої продукції;
– покращення якості продукції, яка експортується, збільшення глибини її переробки, оптимізацію цінових умов;

– гнучке використання сукупного потенціалу підприємства залежно від кон'юнктури зовнішніх ринків, залучення зовнішніх і внутрішніх інвестицій, розвиток інвестиційного співробітництва, шляхи подолання основних експортних перешкод і бар'єрів тощо [20].

Експортна діяльність України буде найбільш успішною тільки у тому випадку, якщо вихід вітчизняних підприємств на міжнародні ринки буде не лише добре продуманим, всебічно обґрунтованим, але і витікати з довгострокових цілей. А це свідчить про тісний зв'язок із стратегічним управлінням, що сприяє стабілізації та укріпленню стратегічних позицій підприємств, забезпеченню довготривалої життєздатності при зміні зовнішніх умов функціонування.

Звичайно, усі ці пропозиції гарно виглядають на папері, але для реального їх втілення в життя потрібна дієва скоординована програма антикризових дій, яка враховувала б особливості економічної системи України.

Література

1. Барановський О.І. Предтечі фінансових криз // Фінанси України. – К. – 2009. – № 3. – С. 3–22.
2. Барановський О.І. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн // Вісник НБУ. – К. – 2009. – № 4. – С. 8–19.
3. Береславська О. Чинники курсової нестабільності в Україні // Вісник НБУ. – К. – 2009. – № 2. – С. 8–14.
4. Кравченко І., Багратян Г. Криза та регулювання фінансової системи: уроки і перспективи // Вісник НБУ. – К. – 2009. – № 1. – С. 19–23.
5. Шелудько Н.М., Шкляр А.І. Фінансові кризи на ринках, що розвиваються: теоретичні й емпіричні аспекти аналізу // Фінанси України. – К., 2009. – № 3. – С. 3–21.
6. <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. <http://www.bank.gov.ua>
8. <http://www.partyofregions.org.ua/>
9. http://www.razumkov.org.ua/ukr/expert.php?news_id=820

УДК 336

Ж.Б. ЯВОРСЬКА
Європейський університет, Львівська філія

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРИБУТКОВОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день стратегічним завданням є додання кризових явищ, фінансової скрути. Керівники підприємств вибирають різні стратегії діяльності. З метою запобігання втрат, збитків пропонується венчурна стратегія, створення фондів ризику на підприємстві, забезпечення самострахування. Для комерційних підприємств одним з методів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є встановлення ризиковтрат та ризиконацінок. Фінансові витрати спостерігаються також у зовнішньоекономічних відносинах.

The present day strategic task is overcoming crisis phenomena and financial difficulties. The top-managers of the enterprises choose different operation strategies. In order to avoid losses a speculative strategy, risk funds establishment in the enterprise, self-insurance provision are proposed. One of the methods of increasing of the effective use of financial recourses for commercial enterprises is ascertainment of risk losses and risk markups. Financial losses are also observed in foreign economic affairs.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день Україна наштовхнулася на ситуацію, коли підприємства простоюють, працівникам не платять заробітної плати через відсутність коштів. Крім того майже кожне підприємство є боржником за паливо та електроенергію, дає про себе знати фінансова криза.

Для вирішення таких проблем, задля діяльності в кризових умовах керівники підприємств вибирають різні стратегії, свій власний шлях додання економічної кризи. Одні тяжіють до бюрократичної стратегії, інші вибирають нову – венчурну. Підприємства з такою стратегією мають великі перспективи економічного росту. Венчурна стратегія пов'язана з венчурним (ризиковим) капіталом. Цей вид капіталу представляє собою особисті або корпоративні фінансові ресурси зовнішніх інвесторів, які виявили бажання взяти на себе відповідальність за високу ступінь ризику того чи іншого підприємства в обмін на високі доходи від можливого майбутнього росту.

Венчурний капітал характерний для комерціалізації результатів наукових досліджень в наукомістких і в першу чергу високотехнологічних областях, де перспектива не гарантована і є значна частка ризику [1]. Нажаль в Україні дуже мала частка ризикового капіталу в загальному обсязі бізнесового капіталу, наукові ідеї та нові технології мало цікавлять українських підприємців, а інтелектуальна власність не фігурує як повноцінний товар.

Вибираючи венчурну стратегію, думаючи керівник свідомо йде на ризик, і саме за таких обставин життєво необхідні фонди ризику, які передбачають покриття непередбачених збитків та фінансування ризико-